

Farnadi Tamara

Zenében lelt öröm, Kokas Klára szellemi örökségéből

*„Az éneklésben kifejeződik a tanító szabad lelke.
A gyerekek örülnek a zengő hangnak,
belebújnak ,átmelegednek.”*

Dr. Kokas Klára: A zene felemeli kezeimet. 1992.

- *Játsszunk még a nyuszival!- kérlel Juli.*
- *Jó, melyik dalt énekeljük el?*
- *Mindent! Az összeset!*

Lekuporodunk, összebújunk, és kezdjük előlről. Virágot ültetünk, kis magocskák ringatóznak a tenyerünkben, esőt küldünk rá, a nappal melengetjük, földdel betakarjuk, és egyszer csak magunk leszünk a növény: hajladozunk, ágaskodunk, simogat minket a szél.

A dalok szárnyán repülünk, madarakká változunk, erdő fái közt lakó nyuszikká, bogarakká, végül visszabújunk a földbe kis hangyaként, elringat minket saját altató dalunk, még a szemünket is becsukjuk.

Na, most- gondolom-, most zongorázom valami szépet, tart még a varázslatos csönd, ami a dalaink után maradt. Ahogy ujjaim táncolnak a billentyűn, úgy mozdulnak meg a színes zoknik, az alatt a kicsi lábujjak. Nehéz a parkettán mozdulatlanul üldögegni: el is nevezzük ezt a kis mozgolódást „zokni-táncnak” ...

Csak Katának marad csukva a szeme, összefogja a térdeit, a fejét lehajtja az ölébe.

- *Egy hangya benn maradt a földben. Segítsünk neki kijönni?- kérdezem suttogva, mikor a zongorázást abbahagyom, és Katára nézek. Ő bólint szomorúan.*
- *Melyik dallal húzhatunk ki onnan?*
- *Tavaszi szél vizet áraszt...- mondja a bajba jutott hangya, és már meg is fogjuk egymás kezét, hogy Katával együtt tavaszi rétté változtassuk az iskola termét.*

Mikor csacsogva, csiripelve öltözünk és búcsúzkodunk – még hetet kell aludni, hogy újra találkozzunk- én eltűnődöm: Így születik meg, és örökösen formálódik az a fészek, az a puha rét, melyet az óvodás gyermekekkel varázsolunk magunk köré a győri Bartók iskolában.

A muzsika szigete

Mikor elsőként visszajönnek hozzánk a hajdani kis óvodásaink, már hazajönnek. Védelmező sziget várja őket, melyet kétszáz gyermek változtat át nap, mint nap a muzsika szigetévé. A kóruséneklés csodája, az énekhang képzése, a hallás fejlesztése, a zenei írás-olvasás elsajátítása egész életre szól, kitörölhetetlenül. Kodály Zoltán zenei nevelési elvei a teljes, az egész ember életútjára iránymutatást adnak, igényt az igazi érték megtalálására a zenében és az életben egyaránt.

Am ősaink dalait már nem a jó szagú virágos réten, nem a tündöklő csillagos ég alatt a falusi öregektől tanulta énekeljük, hanem iskolai keretek közt padok, székek, füzetek társaságában. A pedagógus színes személyiségén múlik, hogy ezt a csodálatos hagyományt olyan nyugodt,

változatos, fantáziával teli közegbe helyezze, ahol a kodályi életmű és pedagógiai rendszer elhintett magjai hatalmas, terebélyes fákká növekedjenek, és amiben az éneklő, muzsikáló gyermek és tanítója is örömét leli.

Mozgás improvizáció

A zene és a gyermek között sok kapcsolat létezik. Például mindkettő lételeme a mozgás. Dr. Kokas Klára (egykori Kodály-tanítvány) a zene befogadását az önfeledt mozgás-improvizáció által megközelítve, a zene teljes figyelmének kialakításával a Kodály-módszernek egy új, gyermekközpontú utat nyitott meg, mely hagyományos, illetve ének-zenei iskolákban, fogyatékkal élők és hátrányos helyzetű gyermekek között egyaránt felvirágoztatja az iskolapadba szorult énekórát.

A szabad mozgás, melyet egy dal, illetve egy hallgatott zenemű ihlet, egyre érzékenyebbé tesz a zenéhez vezető úton. Lassan megjelenik a meghittség, az áhítat, a szenvedély, a bánat: a muzsika elvarázsol minket. A legnagyobb csoda, hogy az öröm és a feltörő érzelmek útján megszületik a katarzis. Mindezt együtt éljük át, közösen. Ez az aktív zenebefogadás a gyermek személyiségét harmonizálja, segít megnyílni a külvilág és saját maga felé.

Önfeledt játék

Az énekóráink tánccal kezdődnek, az első húsz perc az önfeledt játéké. A „hangszálélesztgető”, apró mozdulataink átmelegítik testünket-lelkünket. Ráhangolódunk az énekórára, fáradtságunk, zaklatottságunk fokozatosan eltűnik: most már átadhatjuk magunkat a zenének. A gyerekek által kiválasztott dalok következnek, melyre kezünk-lábunk megmozdul, és hamarosan egész testünk követi. Váltakoznak a néptánc elemeivel tarkított lépéskombinációk, illetve a dal történetének, dallamának, érzelmi mondanivalójának szabad, ösztönös mozdulatai. Számunkra mindkettő fontos. A dal lüktetése a zene szívverése: fontos megéreznünk, hogy együtt doboghasson vele a mi szívünk is. A szabad önkifejezésben pedig engedjük, hogy a dal átszívárojon bőrünkön, és a véráramba kerülvén, eggyé váljunk vele.

Amikor a dal belülről mozdít

A dalok dallamvonala, annak meghallása, mutatása térben a szolmizáció alapja és kiindulópontja. Ám a dallamrajzokból egyszer csak elindul valami egészen belülről, és viszi kezeinket, lábainkat. Ekkor már nem mi mozdulunk a dalra, hanem a dal mozdít meg minket és lendít, röptet, közben átjárja egész lényünket. Így válunk igazán eggyé az énekünkkel, ilyenkor a szolmizáció már eltölpül, csak a zene öröme marad.

A dalok ritmusa (a hangoknak az időben való elhelyezése), annak hosszabb-rövidebb szünetekkel tarkított változatai a gyermek játszótársaivá válnak. Az apró részletekben megtalálható kapaszkodópontok- jelzőbóják- alakítják ki a rendet a ritmusok színes világában. Ilyenek: a szünet, a nyújtott/éles ritmusok, a szinkópa, az ismétlődések. Ezeknek, a többitől eltérő, különleges mozdulatokkal való megjelenítése átláthatóvá teszi a dalban megbújó – szakavatatlan fül által nem is hallható– szerkezetek észlelését, megérezését, megmutatását.

A befogadás öröme

Az óra második fele, mely a zenei írás-olvasással, hallással foglalkozik, nyugodt és koncentrált figyelmet igényel. Az óra eleji tánccal megadtuk a lehetőséget a játékra, a felfrissülésre, így leülvén, tiszta fejjel és lélekkel, feltöltődve kezdetünk neki feladatainknak.

A kodályi koncepció szerint az apró, megismert részletekből évek alatt fokozatosan állnak össze a motívumok, zenei mondatok, periódusok nagy formákká. A megtanult elemek rakosgatása, cserélgetése, gyakorlása által válnak érthetővé a zenei egységek. Így a tanulmányunk során azt észleljük a zenében, amiről már tudunk valamit.

A Kokas koncepcióban rögtön, az egész mű bontakozik ki előttünk (illetve annak 2-3 perces részlete), melynek apróbb elemei többszöri meghallgatás után jelennek meg számunkra.

Mindenre figyelünk az első pillanattól kezdve, belemerülünk a zenébe, mint egy nagy, vízzel teli medencébe. Ilyenkor olyat is észlelhetünk, amit megfogalmazni még nem tudunk, mégis érzékennyé válunk rá, örömmel leljük benne: teljes egészében befogadjuk.

Tehát míg az előbbiben a részeket raktuk össze egésszé, úgy az utóbbinál az egész bomlik fokozatosan kisebb egységekké.

Középpontban a gyerek

A Kokas-pedagógia kulcsa az a tanító, aki a segítségre, szeretetre vágyó gyermeket türelemmel, együttérzéssel segíti a növekedésben. Ez egy gyermekközpontú tanítás. A tanítónak bele kell bújni a gyermeki létbe, és állandó megújulással, nyitottsággal, türelemmel valódi, saját énjét is fel kell vállalnia szüntelen önvizsgálattal, önképzéssel. Ehhez saját magán kell először változtatnia, és oda kell kuporodnia a gyermekhez. Ezt Kokas Klára így fogalmazta meg *Öröm, bűvös égi szikra* című könyvének 14. oldalán: „*Aki lehajol a gyerekekhez, görbén marad. Aki közéjük telepszik, a szemükbe nézhet.*” Aki ezen az úton indul el, szárnyakat kap a tanításhoz. Minden megtett apró lépés egyre közelebb vezet a gyermekhez, a zenéhez, az örömhöz.

A Kokas-pedagógiáról és a Kokas Klára Agape Zene-Életöröm Alapítvány akkreditált továbbképzéseiről a www.kokas.hu weboldalon kaphat tájékoztatást az érdeklődő.